

De ingrediëntenlijst van rassenrellen

*Welke voorwaarden kunnen leiden tot het ontstaan van een
rassenrel?*

BA-Scriptie

Student: Lyke Veen

Studentnummer: 4147146

Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht

Opleiding: Geschiedenis

Vak: Ges. Eindwerkstuk (GE3V14054)

Docent: H.B. Beukenhorst

Aantal Woorden: 9.240

Plaats: Utrecht

Datum: 31-01-17

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	2
INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1: DE LOS ANGELES RIOTS	6
AANLEIDING	6
RODNEY KING EN DE LA RIOTS	8
AANPAK.....	9
RESONANCE	11
HOOFDSTUK 2: DE OLDHAM RIOTS	13
AANLEIDING	13
GOOD TASTE CHIP SHOP EN DE OLDHAM RIOTS	15
DE AANPAK VAN DE RELLEN	16
RESONANCE	18
HOOFDSTUK 3: HET ONTSTAAN VAN EEN RASSENREL	20
DE RELLEN VERKLAARD DOOR DE SOCIOLOGIE	20
KRITIEK	23
DE RELLEN	24
DE VOORWAARDEN	26
CONCLUSIE	28
LITERATUURLIJST	30

Samenvatting

Onderzocht is of het mogelijk is te komen tot het definiëren van voorwaarden die kunnen leiden tot het ontstaan van rassenrellen. Doel is mogelijke ontwikkeling van een rassenrel in de toekomst tijdig te kunnen herkennen en eventueel te kunnen stoppen door gepaste actie. In deze scriptie staan twee rellen centraal: de Los Angeles Riots en de Oldham Riots. Met behulp van een *Collective Action frame* worden aanloop, verloop, aanpak en *resonance* van beiden rellen gedefinieerd. Bovendien wordt hiermee een analyse gemaakt, die de legitimiteit van de rellen beoordeelt. Vervolgens wordt vanuit overwegend sociologische literatuur omtrent rassenrellen, inzicht gegeven in de bestaande theoretische basis. Hieruit blijkt dat er tot op heden wel pogingen zijn gedaan tot het definiëren van voorwaarden die kunnen leiden tot het ontstaan van rassenrellen, maar dat daarbij vaak gezocht wordt naar een opzichzelfstaande voorwaarde. In de sociologie worden twee voorwaarden aangetroffen. De eerste voorwaarde volgt uit onderzoek van Olzak et al en bepleit dat voor het ontwikkelen van rassenrellen een vorm van segregatie, maar ook desegregatie nodig is. Wanneer een minderheid wordt achtergesteld moet dit zichtbaar zijn voor die minderheid. Anders wordt er geen bewustzijn van het onrecht gecreëerd en zal men ook niet in opstand komen. De tweede voorwaarde is geformuleerd door Useem en heeft betrekking op *breakdown* theorie. Gesteld wordt dat er sprake moet zijn van afbraak van mechanismen van sociale controle. Bijvoorbeeld wanneer de politie niet meer in staat is om alle burgers te beschermen, of de politiek zijn geloofwaardigheid verliest door geen gehoor te geven aan een groep.

Daarnaast zijn uit mijn onderzoek naar de Los Angeles Riots en de Oldham Riots nog twee andere voorwaarden te definiëren. Zo moet er sprake zijn van langere periode van onvrede door segregatie. Onvrede met als uitkomst rassenrellen, vormt zich niet in een week, maar wordt gevoed door structurele discriminatie. In een situatie van diepgewortelde onvrede leidt een trigger, en dat is tevens de vierde voorwaarde, tot het uitbreken van rellen. De trigger is een incident, dat de rassenrel in gang zet, de druppel die de emmer doet overlopen. Daarnaast blijken de media in beide rellen een grote rol te spelen. De sociologie besteedt hieraan in haar onderzoeken geen aandacht. Toch denk ik dat, zeker in de huidige tijd, de rol van de media nader onderzocht zou moeten worden. Mijn verwachting is dat in de toekomst daaruit een vijfde voorwaarde kan worden gedestilleerd.

Inleiding

Met Donald Trump als de recent gekozen Amerikaanse presidentskandidaat steekt het zo bestreden racisme in de Verenigde Staten weer de kop op. Groeiende haat tegen minderheden wordt zichtbaar, gelegitimeerd, en *white supremacists* grijpen hun kans om in actie te komen. Auto's worden beklad, mensen worden op straat lastig gevallen, bedreigd en durven hun huis niet meer uit. Een groot deel van de bevolking is bang dat vrijheden waar ze veel waarde aan hechten, niet langer zullen worden gewaarborgd. De *Social media* staan vol met incidenten en mensen die hun verontwaardiging uitspreken. Deze groeiende onrust creëert zo een mogelijk explosieve situatie.

Dat vanuit die onrust de vlam gemakkelijk in de pan kan slaan, is ons wel bekend in de geschiedenis. Er zijn eerder raciale spanningen geweest, die in sommige gevallen leidden tot het uitbreken van rellen. In deze scriptie zal ik twee verschillende rassenrellen analyseren. De Los Angeles Riots van 1992 en de Oldham Riots in 2001. Dit biedt ons de mogelijkheid inzicht te krijgen in de voorwaarden die kunnen leiden tot het ontstaan van rassenrellen. Zijn er vanuit het verleden condities aan te wijzen die ertoe hebben geleid dat de raciale spanningen zijn uitgegroeid tot rellen? Welke factoren zijn van invloed op het ontstaan van de voedingsbodem voor rellen en de feitelijke escalatie? Als we antwoorden vinden op deze vragen, kunnen we wellicht voorspellen onder welke voorwaarden rellen kunnen ontstaan. Mijn hypothese is dat die voorwaarden waarschijnlijk algemeen geldig zijn voor landen met een Angelsaksische cultuur.

Om een zo goed en objectief mogelijk beeld te verkrijgen, heb ik ervoor gekozen een case in Amerika en in Engeland te onderzoeken. Deze cases verschillen namelijk sterk, hebben een verschillende context en aanleiding en speelden zich af in verschillende culturen en op verschillende momenten. Daarom verwacht ik op deze manier beter algemene uitspraken te kunnen doen en voorwaarden te kunnen formuleren over de basis van raciale rellen.

In het geval van beide rellen is er sprake van minderheden die lange tijd worden onderdrukt. Daarnaast is sprake van een incident, een trigger, in relatie tot de gedupeerde groep, wat resulteert in rellen. In het geval van de Los Angeles Riots was dit het incident met Rodney King. Deze Afro-Amerikaanse man werd door vier blanke agenten uit zijn auto getrokken en maar liefst 56 keer met wapenstokken geslagen. Een bewoner uit de omgeving filmde het incident en verkocht het materiaal aan een lokaal nieuwsstation. De video verspreidde zich snel en kwam bij landelijke

nieuwsorganisaties terecht. Zo werd voor het eerst, voor iedereen zichtbaar wat er gaande was in Los Angeles, het racistische karakter van de politie stond op video.

De analyse van de Los Angeles Riots zal ik baseren op verschillende bronnen. Zo zal ik het interview met Mike Davis gebruiken om het sentiment en de aanloop naar de rellen te schetsen. Davis is een historicus die zich bezig houdt met *urban theory*. Hij wordt enkele dagen na de rellen geïnterviewd over de situatie in Los Angeles. Daarnaast zal ik het artikel van Bergesen en Herman over 'Immigration, Race, and Riot' gebruiken om het verloop van de rellen te schetsen.¹ De visie van de politie zal ik benaderen vanuit James Botting. Een FBI-agent die in zijn boek, 'Bullets, Bombs, and Fast Talk' schrijft over zijn ervaringen tijdens de Los Angeles Riots.²

In het geval van de Oldham Riots was het breekpunt een ruzie bij de 'Good Taste Chip Shop' tussen een Aziatische en een blanke jongen. De ruzie escaleerde tot een algemeen conflict tussen beide partijen, gevoed door de al langer aanwezige raciale spanningen in Oldham.

Mijn analyse van deze rellen zal ik baseren op het rapport van 'Oldham Independent Review', geschreven door David Ritchie. Hij maakte een analyse van de rellen in de wijk en keek naar oplossingen voor de problemen met betrekking tot raciale spanningen. Daarnaast zal ik het artikel van Ash Amin gebruiken. In 'Unruly Strangers' spreekt hij over de ontwikkeling van de rellen en biedt hij inzicht in de Aziatische gangs.³ Deze inzichten zal ik aanvullen met behulp van het artikel van Claire Alexander, 'Imagining the Asian gang: ethnicity, masculinity and youth after 'the riots''.⁴

Om een goed beeld te krijgen van het geweld en hoe dit was gemotiveerd, zal ik een *frame analysis* toepassen van Benford en Snow.⁵ Door het gebruik van een *Collective Action frame* kunnen wij kijken naar de motivatie en perceptie van geweld vanuit een specifieke groep. Een *frame* plaatst geweld in het denkkader van een *identitygroup*, waardoor het geweld een ander perspectief krijgt. Een *frame*, is dus de denkwijze van een *identitygroup* en bezit daarmee de functie van het legitimeren of soms zelf het

¹ A. Bergesen en M. Herman, 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', *American Sociological Review*, vol. 63, no. 1, (1998).

² J. Botting, *Bullets, bombs and fast talk: Twenty-five years of FBI war stories*, (Washington, 2008).

³ A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 27.2, (2003).

⁴ C. Alexander, 'Imagining the Asian gang, ethnicity, masculinity, and youth after 'the riots'', *Critical Social Policy Ltd*, (Londen 2004).

⁵ R.D. Benford en D.A. Snow, Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment, *Annual review of Sociology* 26, 613.

stimuleren van actie. Het is een sociologische benadering van de geschiedenis. Dit principe zal ik toepassen bij het analyseren van beide rellen. Het concept *framing* helpt bij het descriptieve deel van het onderzoek, maar werkt ook verhelderend in het analytische deel. 'Collective action frames are action-oriented sets of beliefs and meanings that inspire and legitimize the activities and campaigns of a social movement or organisation.'⁶ Ik zal beide rellen belichten vanuit vier facetten: de aanleiding, het verloop van de rellen, de aanpak door de politie en de politiek en de *resonance* van de rellen.

Na de beschrijving van beide rellen trek ik een vergelijking op basis van bestaande sociologische theorieën over de ontwikkeling van rassenrellen. Dit derde hoofdstuk zal een overwegend historiografisch analytisch karakter hebben. Tevens zal ik in dit derde hoofdstuk verbanden leggen en de gevonden voorwaarden presenteren. Ik wil aantonen dat, ondanks dat de rellen op andere continenten plaatsvonden en er andere culturele groepen betrokken waren, de aanloop naar deze rellen veel gelijkenissen toont. Dit doe ik aan de hand van een case-study van beide rellen waarna ik een vergelijking trek en deze naast de bestaande literatuur leg over de oorzaken en aanpak van rassenrellen.

Op deze manier wil ik antwoord geven op de vraag of het mogelijk is om een set voorwaarden te formuleren die zouden kunnen leiden tot het ontstaan van rassenrellen. Dit onderzoek is te bezien als een eerste schets voor deze voorwaarden.

⁶ R.D. Benford en D.A. Snow, *Framing Processes and Social Movements*, 614.

Hoofdstuk 1: De Los Angeles Riots

Op 29 april 1992 om drie uur 's middags sprak de jury haar oordeel uit over de mishandeling van Rodney King bij zijn arrestatie door vier politieagenten. De zaak werd uitgebreid in de media gebracht en was de directe aanleiding voor het begin van de Los Angeles Riots in 1992. De vrijspraak van de vier agenten die King hadden mishandeld, fungeerde als trigger voor de rellen. In dit hoofdstuk zal ik deze rellen uitdiepen, te beginnen met de aanloop naar de rellen en de historische context waarin het uitbreken van de rellen op deze schaal geplaatst moet worden. Hierin zal ik ook verschillende *motivational frames* bespreken van de betrokken *identitygroups*.⁷ Daarna zal ik het verloop en de aanpak van de rellen bespreken. Hierbij zal ik ingaan op FBI officier James Botting. Hij schetst, in zijn boek over zijn tijd bij de FBI, hoe hij de Los Angeles Riots heeft ervaren en wat er van hem verwacht werd. Zijn visie biedt een interessant *frame* voor de rellen. Ik sluit af met de *resonance* van de rellen. Hoe is het conflict aangepakt en wat zijn de gevolgen geweest van de rellen?

Aanleiding

De Los Angeles Police Department (LAPD) stond bekend om de harde aanpak van zwarte mannen. Met hun 'war on gangs' criminaliseerden ze een sociale laag op basis van geslacht, huidskleur en leeftijd met als doel de omvangrijke drugshandel en criminaliteit aan te pakken.⁸ Deze militante strategie zorgde ervoor dat geen enkele jonge zwarte man in Los Angeles meer veilig was.⁹ De agenten die in de aanloop naar de rellen in dienst waren van de LAPD, waren overwegend blanke mannen met vaak een militaire achtergrond. Dit alles resulteerde in een brute aanpak en mishandeling bij de arrestatie van Rodney King, om een snelheidsovertreding. De arrestatie werd gefilmd door een omstander en verkocht aan een nieuwsstation. Daarmee werd het racistische karakter van de LAPD en het excessieve geweld dat gebruikt werd tegen zwarte jongeren, voor het eerst zichtbaar voor iedereen.¹⁰ Racisme is altijd een groot probleem geweest in de Verenigde Staten en ook tot op heden kan nog steeds niet gesproken

⁷ R.D. Benford en D.A. Snow, *Framing Processes and Social Movements*, 616.

⁸ C. Katz, N. Smith, en M. Davis, 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', *Social Text*, no. 33, (Duke university, 1992), 20.

⁹ Documentaire Mark Ford, *Uprising: Hip-hop and the L.A. Riots* (VH1), 2012.

¹⁰ C. Katz et al., 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', (1992), 20.

worden van rassengelijkheid. Maar de gewelddadige en racistische aanpak van de LAPD, werd indertijd als zeer schokkend ervaren en bracht grote onvrede met zich mee.

De gangs, die volgens de LAPD het grote probleem waren, werden door een gevarieerde mix van jongeren gerund, niet alleen afkomstig uit de arme onderlaag, maar ook zoons uit middenklasse gezinnen speelden een belangrijke rol.¹¹ De meerderheid van deze gangs was Afro-Amerikaans, maar lang niet allemaal. Het perspectief van de jeugd, op het ontstaan van de rellen wordt omschreven door Mike Davis. Davis is een historicus die veel geschreven heeft over *urban theory*. Hij is zeer bekend met Los Angeles, is daar opgegroeid en heeft veel onderzoek gedaan in de stad.

'First of all because what the kids - and I am talking about the broad spectrum of black youth, middle-class as well as poor gang as well as nongang - tell you, is that the frustration and rage has been stored up. It's been a kind of conflagration waiting for a spark. It's been particularly fanned by the systematic harassment and repression of black youth, as part of Chief Gates's "Operation Hammer" war on gangs, which has criminalized black youth almost regardless of socioeconomic group or gang membership. But also on the lips of most people I talked to was another name than Rodney King and that was fifteen-year-old Latasha Harlins.'¹²

De vijftienjarige Latasha Harlins werd doodgeschoten in maart, een maand voor de rellen. Ze had een discussie met een Koreaanse winkelier over een flesje sap dat Latasha in haar tas had gestopt. Ze probeerde af te rekenen, maar de winkelier dacht dat ze het flesje wilde stelen, waarop hij een stoel naar haar gooide. Latasha legde het flesje sap op de grond en draaide zich om, om de winkel verlaten. Terwijl ze wegliep schoot de winkelier haar door haar achterhoofd. De rechtszaak die daar op volgde had als uitspraak 500 dollar boete en honderd uur taakstraf voor de winkelier.¹³ Een matige straf voor het vermoorden van een onschuldig vijftienjarig meisje. Tijdens de Los Angeles Riots bleek dat de zwarte bevolking wrok koesterde tegenover de Koreaanse winkeliers, maar liefst 95% van alle Koreaanse winkels werd vernield en geplunderd.¹⁴

¹¹ C. Katz et al., 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', (1992), 20.

¹² Ibidem, 19-20.

¹³ Ibidem, 20.

¹⁴ Ibidem, 20.

Hoewel de media de rellen hebben neergezet als een zwart-wit conflict, waarschuwt Davis voor deze beperkte visie. In het gebied van South-Central Los Angeles was sprake van grote sociaaleconomische ongelijkheid. Op het moment dat de rellen uitliepen op plunderingen, kwam eigenlijk de hele onderste bevolkingslaag in actie. 'Economically desperate Latinos in some of the city's poorest neighborhoods, Mexican immigrants from South Central L.A., and Salvadoran immigrants in the Park District in Hollywood joined the looting.'¹⁵ De groeiende economische ongelijkheid en het gebrek aan werk had sterke onvrede onder de armste inwoners van Los Angeles tot gevolg. Het conflict is daarmee veel complexer dan de berichten in de media doen vermoeden.

Rodney King en de LA Riots

Op 3 maart 1991 achtervolgt de politie Rodney King op hoge snelheid door Los Angeles County. King is betrapt op een snelheidsovertreding, maar doet een vluchtpoging omdat hij voorwaardelijk vrij is. Gezien de racistische reputatie van de LAPD, vreest King dat hij door een snelheidsovertreding in de gevangenis terechtkomt.¹⁶ Bij de uiteindelijke aanhouding wordt King zwaar mishandeld. Hij wordt door vier agenten 56 keer geslagen met wapenstokken en aangevallen met een taser. Hij houdt hier elf botbreuken en verschillende andere verwondingen aan over. Het incident wordt door George Holiday gefilmd vanaf zijn balkon. Het duurt niet lang voordat dit beeldmateriaal de media bereikt en het incident groot in het nieuws komt. Er komt een rechtszaak tegen sergeant Stacey Koon en de agenten Laurence Michael Powell, Timothy Wind en Theodore Briseno.¹⁷ Twee andere agenten die bij het incident aanwezig waren worden niet vervolgd omdat zij niet deelnamen aan het geweld.

Op 29 april 1992 om drie uur worden de vier agenten vrijgesproken van alle aanklachten. Vrijwel aansluitend beginnen menigten zich te verzamelen in South Central Los Angeles om tegen de uitslag te protesteren.¹⁸ Om kwart over vier worden de eerste meldingen gemaakt van plunderingen op de kruising van Florence Boulevard en Normandie Avenue. Om kwart voor zes komen de eerste meldingen binnen van motorrijders die worden aangevallen, een half uur later wordt het eerste dodelijke

¹⁵ C. Katz et al., 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', (1992), 19.

¹⁶ M. Gray, *TIME magazine*, 'The LA Riots: 15 Years After Rodney King', versie: onbekend, geraadpleegd: 21 december 2016.

¹⁷ CNN Library, 'Los Angeles Riots Fast Facts, versie: 8 april 2016, geraadpleegd: 21 december 2016.

¹⁸ A. Bergesen en M. Herman, 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', (1998),39.

slachtoffer gemeld.¹⁹ In de zes dagen die daarop volgen raken tijdens de rellen 2383 mensen gewond, worden er 8000 er gearresteerd, vallen 51 er doden en worden meer dan 700 winkels en bedrijven in de brand gestoken.²⁰ De grootste schade wordt geleden in South Central Los Angeles en Koreatown.

Aanpak

Na de eerste dag van rellen wordt een avondklok ingesteld van zonsondergang tot zonsopgang, van 30 april tot en met uiteindelijk 4 mei. De omvang van de rellen maakt het moeilijk om de avondklok te handhaven. Al na de tweede dag moet de LAPD zich terugtrekken uit South-Central Los Angeles. Op 3 mei worden zo'n 1100 mariniers, 600 soldaten en 6500 leden van de National Guard de straat op gestuurd om patrouille te lopen en is de terugtrekking niet langer van kracht. Gedurende de rellen houdt de LAPD zijn militante strategie vast. Oud-FBI agent James Botting beschrijft in zijn boek 'Bullets bombs and fast talk' zijn ervaringen tijdens de Los Angeles Riots.²¹ Hij schetst het *frame* van de politie en deelt zijn persoonlijke motivatie.

Botting noemt het specifieke incident met Rodney King als oorzaak voor de rellen en gaat voorbij aan alle andere mogelijke sociaaleconomische oorzaken. Het *Diagnostic frame* dat Botting toepast op de rellen is als volgt: Hij stelt dat King er eigenhandig voor heeft gezorgd dat de rellen uitbraken, omdat hij besloot niet mee te werken bij zijn arrestatie.²² De mannen waarmee hij in de auto zat, werkten wel mee en die zijn dan ook niet mishandeld. Botting lijkt van mening te zijn dat King er bewust voor koos om niet mee te werken met de arrestatie, hoewel andere bronnen dit tegenspreken.

'When he finally stopped, Rodney's buddies got out of the car and followed the instructions of the officers. Unfortunately for Rodney (and for a whole lot of people later), Rodney didn't. So they took him on. (...) Unfortunately for the officers, amateur videographer George Holiday taped the last eighty-one seconds of the beating from a balcony across the street.(...) Every cop paid the price. The public trust had been lost in a very big way.'²³

¹⁹ A. Bergesen en M. Herman, 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', (1998), 39.

²⁰ Ibidem, 39.

²¹ J. Botting, *Bullets, bombs and fast talk*, 135.

²² Ibidem, 135.

²³ Ibidem, 135.

Botting legt de schuld voor de rellen bij King persoonlijk. Daarnaast onderbouwt hij zijn standpunt ten aanzien van het incident met Rodney met een anekdote over zijn ervaringen in Rio de Janeiro. De politie van Rio de Janeiro vond het maar vreemd dat de situatie rond King zo groot in het nieuws kwam. Daar waren dit soort situaties aan de orde van de dag. Botting illustreert dit met voorbeelden waarin hij beschrijft hoe de politie van Rio geen moeite had met het ombrengen van stelende kinderen van tien jaar oud en nog jonger. Sterker nog, hoe ze een omkoping accepteerden om dit te kunnen doen. Botting lijkt hiermee te willen zeggen dat wat er met King is gebeurd niet relevant is en niet zo groot had mogen worden, want elders is dit heel normaal.

Tijdens de rellen werkte Botting samen met de LAPD. Hij was teamleider van een FBI SWAT team dat assisteerde bij het de kop in drukken van de rellen. Dit omschrijft hij als een van de meest opwindende momenten van zijn carrière.

“Gentlemen, what Long Beach experienced last night was a disaster. We almost got overrun last night. We almost lost the war. That is not going to happen tonight. And you’re going to help us. These animals are not going to burn this place down. We are going to take back this city.” The commander’s anger and frustration boiled over from the embarrassment of having to run for cover.’²⁴

De LAPD en de FBI behandelden de situatie in South Central Los Angeles dus als een oorlogssituatie. Botting vervolgt met uit te leggen dat de nacht zó chaotisch was, dat alleen nog een ‘Beat and Release’ policy mogelijk was. De politie zat de relschoppers achterna, daarbij zo veel mogelijk fysieke schade aanrichtend om ze vervolgens weer te laten gaan bij gebrek aan tijd voor officiële arrestatie. Deze tactiek is het *prognostic frame* van Botting; in zijn optiek was dit de oplossing. Een bijzondere oplossing als je bedenkt dat politiegeweld de voedingsbodem van dit conflict is.

De persoonlijke motivatie van Botting is onder andere de adrenalinekick en het gevoel onaantastbaar te zijn, gelegitimeerd geweld te mogen gebruiken, omdat hij onderdeel uitmaakte van de ‘good guys’.²⁵ Hij spreekt vol genoeg over hoe ze door de straten van Los Angeles mochten scheuren en hoe ze de jongens aanpakten.

²⁴ J. Botting, *Bullets, bombs and fast talk*, 137.

²⁵ Ibidem, 137.

De nasleep van de rellen heeft volgens Botting enorme schade aangericht aan de LAPD en de stad zelf. Hij lijkt een soort minachting te hebben tegenover de rellen. Hij toont zich ongevoelig voor het leed dat de zwarte bevolking is aangedaan. Als zijn visie enigszins gedeeld wordt door andere agenten, wat aan de hand van uitspraken van de commandant van de politie het geval lijkt te zijn, is het gedrag van de politie als aanleiding voor de rellen, goed te onderbouwen. De politie lijkt weinig gevoel te hebben voor de werkelijke motivatie van de relschoppers en dat zal ongetwijfeld de aanpak van de rellen beïnvloed hebben.

Resonance

Het politieke landschap is volgens Davis voorgoed veranderd door de rellen. De rellen zorgden voor grote verschuivingen in het bestuur van de stad Los Angeles en de staat California.²⁶ Naast deze politiek/bestuurlijke gevolgen binnen de stad en staat werd op nationaal niveau nagedacht over de aanpak van rellen en het voorkomen ervan. De rellen brachten een nationaal debat op gang over culturele conflicten, en over de economische situatie van de arme onderlaag in de Verenigde Staten. De gevolgen binnen Los Angeles County zelf waren zeer divers.

Allereerst zorgden de rellen ervoor dat de verkoop van wapens enorm steeg.²⁷ De *New York Times* schreef een artikel over de gestegen wapenverkoop waarin gesteld werd dat, sinds de staat California was begonnen met het bijhouden van de wapenverkoop twintig jaar voorafgaand aan de rellen, deze nog nooit zo hoog was geweest. Een van de redenen die de *Times* voor de gestegen wapenverkoop aandroeg, is dat mensen het gevoel hadden dat, ten tijde van nood de politie niet altijd bescherming kon bieden.²⁸ De National Rifle Association (NRA) schuwde niet om van deze angst gebruik te maken. 'It ran national advertisements that painted a picture of law-abiding citizens, inade vulnerable by gun control laws, cowering helplessly before armed mobs.'²⁹ Daarnaast maakte de NRA gebruik van raciale angsten. De advertenties die gebruikt werden om wapenbezit te promoten bevatte vaak zwarte relschoppers. Tevens werden ze gepubliceerd in tijdschriften met overwegend blanke, niet-stedelijke lezers.

²⁶ C. Katz et al., 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', (1992), 21.

²⁷ C. Bogus, 'Race, Riots and Guns', *Southern California law review*, (1993), 1365.

²⁸ C. Bogus, 'Race, Riots and Guns', (1993), 1365.

²⁹ Ibidem, 1366.

Een andere, positieve, uitkomst van de Los Angeles Riots, is de samenwerking tussen de twee grootste rivaliserende gangs van Los Angeles, de Bloods en de Crips. De belangrijkste motivatie voor deze samenwerking was dat zwarte (jonge) mannen centraal stonden in de rellen.³⁰ In het gangoverleg dat Davis bijwoonde werd gesteld dat de rellen mogelijk de enige kans waren voor zwarte mannen om hun stem te laten horen. Die kans wilden ze niet vergooien door elkaar af te slachten. Andere gangs voelden zich in eerste instantie bedreigd door deze samenwerking, maar uiteindelijk sloten deze gangs, ook van andere etniciteiten, zich er bij aan.

Een laatste, bijzondere, uitkomst van de rellen treffen we aan op het gebied van muziek. De rellen fungeerden als de stem van de overwegend zwarte sociale onderlaag, maar ook muziek bleek een vorm van expressie van hun onvrede.³¹ Artiesten als NWA scoorden enorm met het genre gangsterrap. Hits zoals 'Fuck Tha Police' en 'Straight Outta Compton' vonden ontzettend veel gehoor in deze sociale klasse. De video van King en deze muziek brachten de situatie in South Central Los Angeles voor het voetlicht. Muziek werd zo een stem van de relschoppers, een manier om zich te uiten. Dat de gangsterrap zo populair is geworden, is deels te danken aan de Los Angeles Riots.

³⁰ C. Katz et al., 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', (1992), 21.

³¹ Documentaire Mark Ford, *Uprising: Hip-hop and the L.A. Riots* (VH1), 2012.

Hoofdstuk 2: De Oldham Riots

Op 26 mei 2001 braken er rellen uit in Glodwick, Oldham. Rellen die de bewoners en andere betrokkenen al langere tijd zagen aankomen. De grootste rellen sinds vijftien jaar in het Verenigd Koninkrijk. Aziatische gangs namen het op tegen hooligans van het extreemrechtse National Front en de politie. De rellen duurden uiteindelijk 3 dagen. In dit hoofdstuk zal ik deze rellen analyseren, te beginnen met de aanleiding tot de rellen. Ik zal de schaal van de rellen verklaren en het *frame* van de *identitygroups* definiëren. Vervolgens zal ik het verloop van de driedaagse rellen uiteenzetten. De politieke aanpak komt daarna aan bod, om af te sluiten met de *resonance*. De *resonance* bespreek ik aan de hand van recente artikelen over de lessen die Engeland geleerd zou kunnen hebben van de Oldham Riots en het wetenschappelijke debat dat voortkwam uit de rellen.

Aanleiding

Er zijn drie factoren die de aanleiding voor de Oldham Riots vormen, de economische situatie en de rol van zowel de media als het National Front. Alle drie van grote invloed op de segregatie in Oldham en de onvrede die uiteindelijk resulteerde in rellen.

Oldham is een voorstad van Manchester, groot geworden door de katoenhandel tijdens de Industriële Revolutie. Destijds werd Oldham gezien als *cotton-spinning capital* van de wereld, omdat de stad 13% van de wereldwijde katoenproductie in handen had. Oldham was daardoor een interessante en bloeiende stad, ook voor de immigranten van overwegend Aziatische afkomst zoals Pakistanen, Afghanen en Indiërs. Na de Tweede Wereldoorlog was er veel behoefte aan arbeiders die het werk van gesneuvelde Britten konden overnemen, immigranten vulden deze behoefte in. Een groot deel van de katoenhandel echter, had zich na de Tweede Wereldoorlog naar het buitenland verplaatst. Oldham moest daardoor concurreren met lagelonenlanden, met als resultaat dat de werkomstandigheden ernstig verslechterden. Er moesten langere dagen worden gemaakt, er werden nachtdiensten ingesteld, en machineonderhoud bleef uit. Door de slechte arbeidsomstandigheden en de lage lonen waren het vooral immigranten die dit werk wilden doen. De lage lonen veroordeelden de immigranten vervolgens tot de arme wijken van Oldham, waar de inwoners uiteindelijk alleen uit Aziatische fabrieksarbeiders bestonden.³² In de jaren '80-'90 verdween de katoenindustrie volledig

³² D. Ritchie, *Panel Report, Oldham Independent Review*, (2001), 16.

uit Oldham. Armoede en werkloosheid trof alle inwoners, maar specifiek de immigranten. Door de niet overdraagbare, specifieke skills die zij bezaten, kwamen ze slecht elders aan het werk. Door het verdwijnen van de katoenindustrie had 50% van de Aziatische gemeenschap in 2001 al meerdere generaties te maken met permanente werkloosheid.³³ De economische omstandigheden waren buitengewoon treurig en kunnen worden gezien als een van de lange termijnoorzaken van de rellen.

De armoede was een belangrijke voedingsbodem voor het sentiment onder de bevolking van Oldham. Zowel de blanke bevolking als de Aziatische immigranten voelden zich tekort gedaan en gediscrimineerd en kwamen met aantijgingen dat de ander werd voorgetrokken. Deze sentimenten werden bevestigd door de media. De *Oldham Evening Chronicle*, de meeste gelezen krant van Oldham, publiceerde voornamelijk artikelen over de onderdrukking van- en geweldpleging tegen blanke mensen. Hoewel de cijfers anders lieten zien, ontstond mede hierdoor een verongelijkt sentiment vanuit de blanke bevolking ten opzicht van de Aziaten.³⁴ Beide groepen voelden zich onderdrukt en niet veilig, wat de bestaande kloof tussen de twee bevolkingsgroepen vergrootte. Hoewel er in de krant louter artikelen stonden met betrekking tot Asian-on-white-crime, vonden er zeer veel incidenten plaats waarbij de blanken geweld uitlokten.³⁵ Deze incidenten haalden daarentegen de krant niet. De berichtgeving door de media en meer specifiek door de *Oldham Evening Chronicle*, vormt daarmee een tweede aanleiding voor de rellen.

Een derde aanleiding is te vinden in het gedrag van het extreemrechtse National Front.³⁶ In de weken voorafgaand aan de rellen, zijn de leden van deze extreemrechtse groepering regelmatig te vinden in Oldham. De politieke tak van het National Front, de British National Party (BNP), wilde deelnemen aan de komende verkiezingen in Oldham. De BNP had veel aanhangers in Oldham omdat zij een zondebok aanwezen voor de blanke bevolking getroffen door de slechte economische omstandigheden, namelijk de immigranten. Dit resulteerde in onrust en groeiende raciale spanningen. De National Front aanhangers waren actief aanwezig in Oldham. Ze mengden zich met hooligans van voetbalclubs als Manchester United en Stoke City, om vervolgens door wijken waar veel

³³ A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', 461.

³⁴ D. Ritchie, *Panel Report, Oldham Independent Review*, (2001), 64.

³⁵ Ibidem, 64.

³⁶ Documentaire James Brown, *Bravo, Oldham 2001*.

immigranten woonden te wandelen.³⁷ Bij dergelijke marsen was er geregeld sprake van geweldpleging, uitdaging en intimidatie, geïnstigeerd door National Front aanhangers. De Aziatische gangs voelden zich uitgelokt en geïntimideerd en gaven aan geen andere keus te hebben dan eveneens over te gaan tot geweldpleging.³⁸ In het artikel 'Unruly Strangers? The 2001 Urban Riots in Britain' omschrijft Ash Amin de rellen als 'Violence of the Violated'.³⁹ Hiermee bedoelt hij, dat hoewel de Aziatische gemeenschap in de rellen een hoofdrol speelde als geweldpleger, deze groep in de aanloop van de rellen voornamelijk slachtoffer was.

Good Taste Chip Shop en de Oldham Riots

Een belangrijk incident dat de situatie op scherp stelde, voorafgaand aan de rellen was de aanval op Walter Chamberlain op 21 april 2001. Hij was een oudere bewoner van Oldham en terechtgekomen in een van de zogenaamde *no-go areas* voor blanke mensen. Daar was hij aangevallen en beroofd door drie Aziatische mannen.⁴⁰ Het incident kreeg veel aandacht omdat de media het raciale karakter van dit incident uitvergrootten. De British National Party won veel stemmen door de berichtgeving over Chamberlain.⁴¹

De directe aanleiding voor de rellen was minder groot in het nieuws, namelijk de ruzie in Good Taste Chip Shop tussen een Aziatische en een blanke jongen. De ruzie zorgde ervoor dat beide partijen met hun achterban de straat op gingen en begonnen met relschoppen. De Aziatische gemeenschap is echter van mening dat het grootschalige geweld pas losbarstte toen op de avond van zaterdag 26 mei, een groep blanke geweldplegers een winkel vernielde, waar een zwangere Aziatische vrouw alleen binnen was.⁴² Dit incident werd gevolgd door de aanval op de Live and let Live pub door Aziatische gangs om 20.00 uur. De gangs waren volgens Claire Alexander, de schrijfster van 'Imagining the Asian gang: ethnicity, masculinity and youth after 'the riots'', buitengewoon goed voorbereid op het geweld.⁴³ Bij de aanval op de Live and let Live pub werd gebruik gemaakt van een ruime hoeveelheid *petrol bombs*. Deze aanval werd

³⁷ Documentaire James Brown, Bravo, *Oldham 2001*.

³⁸ A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', (2003), 462.

³⁹ Ibidem, 462.

⁴⁰ C. Alexander, 'Imagining the Asian gang, ethnicity, masculinity, and youth after 'the riots'', 529.

⁴¹ Ibidem, 531.

⁴² BBC news, *Oldham riot lessons not implemented across country, says expert*, Versie 26 mei 2016, geraadpleegd 8 januari 2017, (Manchester).

⁴³ C. Alexander, 'Imagining the Asian gang, ethnicity, masculinity, and youth after 'the riots'', (Londen 2004), 532.

gezien als een tegenaanval op de vernieling van de winkel. De rest van de nacht vonden continu vernielingen en autobranden plaats. Het geweld wat tussen de Aziatische gangs en de National Front aanhangers begon, keerde zich vanuit de Aziatische gangs al snel tegen de politie.

De rol van de politie in Oldham was een belangrijk punt van frustratie voor de Aziatische gangs. In eerdere conflicten voelden zij zich zelden gesteund door de politie. Van zaterdag tot maandag werd Oldham gekenmerkt door rellende Aziatische gangs. Overdag leek de rust terug te keren, waarna het 's nachts weer uit de hand liep. Op zondagnacht werd het kantoor van de *Oldham Evening Chronicle* aangevallen met *petrol bombs*. Dit werd gezien als vereffening van de oneerlijke berichtgeving door de krant.⁴⁴

Op maandag 28 mei keerde de rust terug in Oldham. Wonderbaarlijk genoeg bleef de schade beperkt tot uitgebrande auto's en beschadiging van huizen, winkels en straten, er zijn geen doden gevallen. Wel waren er twintig gewonden, waaronder vijftien agenten en zijn er 37 arrestaties verricht.⁴⁵

De aanpak van de rellen

Om de gevoelige positie van de politie in Oldham bij de aanpak van de rellen te kunnen begrijpen, is het noodzakelijk eerst een *frame analysis* te maken van de Aziatische gangs. Daaruit blijkt dat, hoewel de politie en de politiek zelf niet van mening waren dat hen iets te verwijten viel met betrekking tot de rellen, de realiteit anders was.⁴⁶

De oorzaak van de rellen en daarmee het *Diagnostic frame* van de Aziatische gangs bestaat uit een aantal factoren, werkloosheid, armoede, en continue uitlokking door blanke extreemrechtse groeperingen aanwezig in de wijk. Een belangrijk punt over het hoofd gezien door politiek en politie, is de ervaren onveiligheid door de Aziatische gemeenschap. Zij voelden zich niet beschermd en gehoord en zien de politie als actief racistisch.⁴⁷ Volgens de Aziatische gemeenschap werd hun volledige jeugd weggezet als crimineel en werden regelmatig Aziatische jongeren opgepakt voor acties van het National Front.⁴⁸ De enige uitweg uit dit probleem volgens de Aziatische jongeren, het *prognostic frame*, was het gebruik van fysiek tegengeweld. Het *motivational frame* van

⁴⁴ BBC news, *Oldham riot lessons not implemented across country, says expert*, geraadpleegd 8 januari 2017.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ A. Kundnani, *From Oldham to Bradford: the Violence of the Violated*, *Institute of Race Relations*, 1 oktober 2001. <http://www.irr.org.uk/news/from-oldham-to-bradford-the-violence-of-the-violated/>

⁴⁷ D. Ritchie, *Panel Report, Oldham Independent Review*, (2001), 13.

⁴⁸ A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', (2003), 461.

de Aziatische jongeren was voornamelijk gehoord te worden. Geweld was hun manier om het racisme waarmee zij te maken hadden, zichtbaar te maken.

Het *frame* van de Aziatische jongeren is grotendeels waar. In elk denkkader zitten, omdat het een *frame* is van een *identitygroup* ongetwijfeld onjuistheden. Dit denkkader wordt echter bevestigd door het 'Oldham Independent Review'.⁴⁹ David Ritchie deed na de rellen onderzoek naar de factoren die hebben bijgedragen aan het ontstaan van de rellen. Op basis daarvan gaf hij advies over hoe rellen in de toekomst voorkomen zouden kunnen worden. Ritchie laat zien dat het sentiment wat de Aziatische jongeren ervoeren, gegrond is:

'Indeed, it is clear that for some rioters it was the Police themselves who were the principal targets, not simply because they were attempting to restore law and order, but because of a sense of frustration and grievance. We have concluded that some but by no means all of those grievances have some foundations. (...) but there can be no dispute that policing and the perception of policing was a contributory factor behind the riots.'⁵⁰

Dat de politie dus medeverantwoordelijk was voor het ontstaan van de rellen, is evident. Ik zou verwachten dat de politiek daar op zijn minst, kritisch naar had gekeken. Niets is echter minder waar in dit geval.

'But the possibility that institutional racism had now contributed to the riots was not a view that was aired. Instead, the prime minister and home secretary gave their full backing to the police, even offering to provide new toys – water cannons – if they wanted them. Just as Thatcher had wanted to see the riots under her regime only as outbreaks of criminality, not as fractures produced by her own political program, so too Blair spoke of 'thuggery', refusing to look beyond a narrow law-and-orderism, refusing to see in the riots reflections of his own failed ambitions to tackle 'social exclusion'.⁵¹

⁴⁹ D. Ritchie, *Panel Report, Oldham Independent Review*, (2001), 13.

⁵⁰ Ibidem, 13.

⁵¹ A. Kundnani, *From Oldham to Bradford: the Violence of the Violated, Institute of Race Relations*, 1 oktober 2001.

De omgang van de politie met de Aziatische jongeren, het structurele racisme binnen het politiekorps en het criminaliseren van een etnische groep, zijn van grote invloed geweest op het ontstaan van de rellen. Daarnaast verwerpt de politiek, bij monde van prime minister Blair, feitelijk de oorzaak van de rellen door de rassenproblematiek te ontkennen en de rellen louter als geweldpleging te zien. Zijn verwerping van het echte probleem had als gevolg dat ‘a hundred other voices rushed to condemn the rioters, while little was heard from young mill-town Asians themselves.’⁵²

Resonance

Het einde van de rellen betekende nog niet het einde van de problemen in Oldham. De samenleving was meer gesegregeerd dan ooit. De media begonnen discussies over wie nu de aanstichter was van het geweld. Meer dan eens werd het probleem binnen de Aziatische gemeenschap gelegd.⁵³ Slechts door enkelen werden de extreemrechtse groeperingen aangewezen.⁵⁴

Vanuit de gemeente werd, zoals eerder genoemd, een onafhankelijk onderzoeker gevraagd de rellen, oorzaken en oplossingen uit te diepen. Ritchie komt op 11 december 2001 met het ‘Oldham Independent Review’. Voor het onderzoek had hij contact met de verschillende *identitygroups* betrokken bij de rellen.⁵⁵ In het rapport geeft hij goed weer wat er is gebeurd en draagt oplossingen aan. De gemeente Oldham maakt kenbaar dat de ambitie er is om de voorstellen uit te voeren. Recent is echter een artikel van de BBC verschenen waarin gesteld wordt dat de lessen die we hadden kunnen leren, niet tot nauwelijks zijn geïmplementeerd.⁵⁶ In Oldham slechts op kleinschalig niveau en op nationaal niveau amper.⁵⁷

Wel is er naar aanleiding van de rellen een wetenschappelijk debat ontstaan over de invloed van de media op de publieke opinie en het ontstaan van de rellen. Alexander stelt dat hiervoor in dit debat twee verklaringen worden gegeven. Een waarbij sociale uitsluiting en economisch nadelige factoren de voedingsbodem zijn voor een

⁵² A. Kundnani, *From Oldham to Bradford: the Violence of the Violated*, *Institute of Race Relations*, 1 oktober 2001.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ P. Stokes, ‘White extremists blamed for race riots’, *The Telegraph*, versie: 29 mei 2001, geraadpleegd: 5 januari 2017.

⁵⁵ D. Ritchie, *Panel Report, Oldham Independent Review*, (2001), 78.

⁵⁶ BBC news, *Oldham riot lessons not implemented across country, says expert*, geraadpleegd 8 januari 2017.

⁵⁷ P. Stokes, ‘White extremists blamed for race riots’, geraadpleegd: 5 januari 2017.

teleologische toekomst, waarin rellen niet te voorkomen zijn.⁵⁸ Deze blikt terug op de eerdere rellen die Engeland heeft gekend in de jaren '80 en past de verklaring hiervoor op 2001 toe. Een andere veel gehoorde verklaring is een meer conservatieve opvatting, waarin het gaat om cultureel disfunctioneren en criminaliteit. De schuld van rellen wordt bij de reischoppers, hun opvoeding en cultuur gelegd. Conflict en identiteitscrisis gecombineerd met criminaliteit en 'hooliganism' zorgen samen voor een de explosieve cocktail.⁵⁹

Concluderend zijn zowel politiek als wetenschap verdeeld over de oorzaak en aanpak van de rellen. Het verrast mij dan ook niet dat er in 2011 wederom etnisch gemotiveerde rellen in Engeland plaatsvonden en dat de BBC in 2016 opnieuw artikelen publiceert over de Oldham Riots.

⁵⁸ C. Alexander, 'Imagining the Asian gang, ethnicity, masculinity, and youth after 'the riots'', (Londen 2004), 528.

⁵⁹ Ibidem, 529.

Hoofdstuk 3: Het ontstaan van een rassenrel

De rellen verklaard door de sociologie

We hebben gezien hoe twee verschillende rassenrellen zich opbouwen en welke factoren van invloed waren bij het ontstaan van deze rellen. Twee rellen bieden echter weinig basis om algemeen geldende voorwaarden te kunnen formuleren. Wel kunnen we trachten beide rellen theoretisch te verklaren. In de jaren '60 en '70 is veel onderzoek gedaan naar raciale conflicten. Hieruit is de theorie van *racial deprivation* ontstaan, die lang is gehanteerd als maatstaf voor het verklaren van rassenrellen.⁶⁰ De theorie noemt hiervoor verschillende factoren: woonsituatie, inkomen, educatie en andere economische kansen.⁶¹ William Morgan en Terry Clark schrijven in 1973 het artikel 'The Causes of Racial Disorders: A Grievance-level Explanation'.⁶² Ze presenteren hierin de resultaten van een sociologisch onderzoek naar rassenrellen en het ontstaan hiervan. Door middel van statistisch onderzoek tonen zij aan dat werk en woonruimte, de belangrijkste factoren zijn bij het ontstaan van onrust, in combinatie met de schaal en frequentie van eerdere incidenten.⁶³ Zo op het eerste gezicht lijkt dit van toepassing op zowel de Los Angeles Riots als de Oldham Riots. In beide gevallen was sprake van gebrekkige en gesegregerde woonruimte voor de zwarte en/of Aziatische bevolking. Ook wat betreft banen waren er weinig kansen voor deze groepen. Er was simpelweg te weinig werk, voor het werk dat er wel was, werden deze groepen uitgesloten op basis van hun etniciteit.⁶⁴

Een bijzondere bevinding van Morgan en Clark is dat gesegregerde woonruimte een stijging in het aantal en de heftigheid van incidenten laat zien, maar dat beschikbaarheid van banen deze juist stabiliseert. Zelf zijn ze ook verbaasd over dit resultaat. 'Housing and job inequality both had strong, direct effects on disorder severity; but unexpectedly they worked in opposite directions. Inequality in housing increased the severity of disorders while inequality in jobs decreased it.'⁶⁵ Dit baseren ze op kwantitatief onderzoek binnen een specifieke groep die volgens hen de doelgroep

⁶⁰ S. Olzak, S. Shanahan, E. H. McEneaney, 'Poverty, Segregation, and Race Riots: 1960 to 1993, *American Sociological Review*, Vol. 61, No. 4, (1996), 590.

⁶¹ S. Olzak et al., 'Poverty, Segregation, and Race Riots: 1960 to 1993, (1996), 590.

⁶² W.R. Morgan en T.N. Clark, 'The Causes of Racial Disorders: A Grievance-Level Explanation', *American Sociological Review*, Vol. 38, No. 5, (1973).

⁶³ W.R. Morgan en T.N. Clark, 'The Causes of Racial Disorders: A Grievance-Level Explanation', (1973), 621.

⁶⁴ A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', (2003), 461.

⁶⁵ Ibidem, 621.

representeert. In mijn optiek zijn er twee problemen met dit onderdeel van het onderzoek. Ten eerste heb ik twijfels bij de wijze waarop de vraag geformuleerd is: 'On the whole would you say you are satisfied or dissatisfied with: The work you do? Your housing situation?'⁶⁶ Deze formulering laat geen ruimte voor verschillen in perceptie van tevredenheid tussen groepen. Ten tweede heb twijfels bij keuze voor de blanke groep als referentiegroep in dit onderzoek. De antwoorden leverden de volgende tabel op:

622

AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW

Table 5. Reported Satisfaction of Blacks and Whites With Their Housing and Jobs, 1949-1969^a

Year of Survey	Satisfied with Their Job ^b			Satisfied with Their Housing		
	Whites	Blacks	Difference	Whites	Blacks	Difference
1949	69%	55%	14%	67%	59%	8%
1963	90%	54%	36%	76%	43%	23%
1966	87%	69%	18%	77%	51%	26%
1969	88%	76%	12%	80%	50%	30%

^aSource of columns 1, 2, 3, 5, and 6: Gallup Opinion Index (1969:8, 12).

^bThe wording of the question was: "On the whole would you say you are satisfied or dissatisfied with: The work you do? Your housing situation?"

67

Uit deze tabel trokken Morgan en Clark de conclusie dat woonsituatie een belangrijke rol speelde bij de uitbraak van rassensrellen. Dit deden ze door bij de referentiegroepen het verschil in tevredenheid te meten ten aanzien van de woon- en werksituatie verspreid over vier jaar, om vervolgens de uitkomsten te vergelijken met de momenten van raciale onrust. Daaruit bleek correlatie tussen de mate van tevredenheid over de woonsituatie en het ontstaan van raciale onrust.

Deze conclusie is te problematiseren. Ik vind het vreemd dat de blanke groep als referentiegroep wordt gebruikt ten opzichte van de zwarte groep. Het betreft twee groepen die cultureel erg van elkaar verschillen. Het is goed voor te stellen dat een zwarte man sneller tevreden lijkt met zijn baan simpelweg, omdat hij weet dat hij van geluk mag spreken dat hij een baan heeft. Deze tabel laat de economische situatie, de omvang van racisme op de arbeidsmarkt en daarmee de kans tot het verkrijgen van

⁶⁶A. Amin, 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', (2003), 622.

⁶⁷ Ibidem, 621.

werk, niet zien. Daarnaast zegt de weergave in percentages niets over de absolute omvang en vergelijkbaarheid van de testgroepen. De tabel en de conclusies die hieruit zijn getrokken geven wat mij betreft een verdraaid beeld van de werkelijkheid. Daarmee heb ik ernstige twijfels bij het onderzoek van Morgan en Clark.

Andere onderzoekers die het ook niet eens zijn met de bevindingen van Morgan en Clark, zijn Susan Olzak, Suzanne Shanahan en Elizabeth McEneaney. Zij deden sociologisch onderzoek naar de oorzaak van rassenrellen en presenteren dat in hun artikel 'Poverty, Segregation and Race Riots 1960 to 1993'. Zij stellen dat, hoewel factoren als armoede, werkloosheid en baankansen absoluut van invloed zijn op de heftigheid en frequentie van de rellen, het geen noodzakelijke oorzaken zijn. Zij stellen dat een rel alleen kan ontstaan, wanneer er sprake is van hoge mate van raciale segregatie in combinatie met interraciale contacten (desegregatie). Dit zal uiteindelijk leiden tot spanning tussen de etnische groepen gebaseerd op *racial competition*.⁶⁸ *Racial competition* houdt in dat etnische groepen met elkaar in conflict komen over grenzen en identiteit.⁶⁹ Contact met andere etnische groepen maakt verschillen zichtbaar en brengt deze sentimenten naar boven. Desegregatie in welke vorm dan ook, is nodig voor het kunnen ontstaan van conflict. Olzak et al. stelt, dat als er op de arbeidsmarkt of op andere wijze gedesegegreerd wordt, dit in de gesegregeerde gebieden tot frustratie en onrust zal leiden. Segregatie van woonruimte speelt hierin volgens Olzak een belangrijke rol. Als woonruimte gesegregeerd is, maar de werkvloer niet, dan heeft dit tot gevolg dat segregatie zichtbaar wordt. Deze desegregatie zal dan onvrede teweeg brengen bij de gesegregeerde etnische minderheid.

Ik snap haar visie en ben het er ook deels mee eens. Ik vind echter dat zij, en andere sociologische onderzoekers zoals Morgan en Clark, niet volledig zijn in hun bevindingen. Al deze theorieën beantwoorden in mijn optiek nog steeds niet de vraag welke voorwaarden kunnen leiden tot het ontstaan van rassenrellen. Olzak doet een voorzichtige poging door te aan te geven dat de tegenpartij, de niet-gediscrimineerde zijde, zichtbaar moet zijn. Anders ontbreekt het referentiekader voor het ontstaan van onvrede. Een belangrijk, maar niet alomvattend gegeven.

Een theorie die ons mijns inziens verder helpt met het definiëren van voorwaarden is de *breakdown* theorie. Dit is een oude sociologische theorie die door

⁶⁸ S. Olzak et al., 'Poverty, Segregation, and Race Riots: 1960 to 1993, (1996), 600.

⁶⁹ A. Bergesen en M. Herman, 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', (1998), 40.

Bert Useem nieuw leven in wordt geblazen.⁷⁰ De *breakdown* theorie geeft een uitleg voor omstreden vormen van *collective action* als rebellie, rellen, schoppen en burgerlijk geweld.⁷¹ De theorie stelt dat dit soort geweld alleen plaats kan vinden als de mechanismen van sociale controle falen in het uitvoeren van hun taak, of hun macht tot het uitvoeren van die controle, verliezen.⁷² In het geval van de Los Angeles Riots faalden de rechters in het toetsen van de wet en de politie faalde in het correct handhaven ervan. In het geval van de Oldham Riots faalde de politie in het correct identificeren van de juiste wetsovertreder. Minstens zo belangrijk als het falen van de politie is het falen van de politiek. Dit wordt onderschreven door sociologen Stanley Lieberson en Arnold Silverman. 'Occupational and municipal government characteristics influence the occurrence of riots; demographic and housing do not.'⁷³ In het geval van de Oldham Riots was sprake van enorm afbreuk aan vertrouwen in de politiek binnen de Aziatische gemeenschap. Dit werd verergerd doordat prime minister Blair onvoorwaardelijk de kant van de politie koos. De politiek faalde daarmee in het begrijpen van het conflict en heeft enorm moeten inleveren aan macht en vertrouwen. In het geval van de Los Angeles Riots bleef de politiek lang passief. In beide gevallen leidde het beleid van de politiek tot verdere escalatie van het conflict. Zowel in Los Angeles als Oldham hadden politiek en politie kunnen weten dat er al langere tijd problemen waren in de wijk die aandacht vereisten. Aandacht die verder ging dan het simpelweg criminaliseren van een volledige generatie van een raciale groep. In beide gevallen heeft dit tot enorme onvrede en gevoelens van onrecht gezorgd binnen deze groepen. Eerder ingrijpen op dergelijke sentimenten is dan ook aan te raden in kader van het voorkomen van rellen.

Kritiek

Het probleem met bovengenoemd sociologisch onderzoek is naar mijn mening dat het een zeer menselijke kwestie, gepaard gaande met veel emoties, uitsluitend probeert te vangen in kwantitatief onderzoek. Zowel Olzak, Howard en Clark en Useem proberen heersende sentimenten te verklaren met behulp van meetbare factoren als inkomsten en woonsituatie. Ik zeg hiermee niet dat het gedane kwantitatieve sociologische

⁷⁰ B. Useem, 'Breakdown Theories of Collective Action', *Annual Review of Sociology*, Vol. 24, (1998), 215.

⁷¹ C. Tilly, 'Models and Realities of Populair Collective Action', *Social Research*, Vol. 52, No. 4, (1985).

⁷² B. Useem, 'Breakdown Theories of Collective Action', (1998), 215.

⁷³ S. Lieberson en A.R. Silverman, 'The Precipitants and Underlying Conditions of Race Riots', *American Sociological Review*, Vol. 30, No. 6, (1965), 887.

onderzoek nutteloos is, maar wel dat dit aangevuld zou moeten worden met kwalitatief onderzoek.

Vanuit de sociologie wil ik nu twee factoren destilleren die een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van rellen. Enerzijds Olzak, die stelt dat de segregatie zichtbaar moet zijn voor de gesegregeerde partijen, anders heeft men niets om zich tegen te verzetten, of voor te strijden. Anderzijds Useem die stelt dat het falen van mechanismen die sociale controle uitvoeren een noodzakelijke factor is. Hierbij ligt een specifieke rol weggelegd voor de politie en de politiek. We kunnen mijns inziens echter nog twee andere factoren definiëren aan de hand van de rellen en de besproken sociologie. Als derde factor wil ik toevoegen dat er bij deze falende mechanismen van sociale controle sprake moet zijn van een langetermijnprobleem. In beide gevallen zijn de rellen een gevolg van opstapeling van frustraties in meerdere generaties. Het afbrokkelen van deze mechanismen is overigens wel een *geframed* perspectief, want voor de onderdrukte groep breken ze misschien af, maar voor andere groepen hoeft dit niet per se het geval te zijn. Olzak en Useem gaan niet of nauwelijks in op de lang en diep ingesleten frustraties van betrokken groepen. Olzak besteedt enige aandacht aan de lange termijn, terwijl dit in mijn optiek nu juist een van de kernproblemen is. Mensen voelen zich niet gesteund door een overheid die structureel weigert te luisteren.⁷⁴ Als vierde voorwaarde wil ik een triggermoment toevoegen. Beide rellen kennen een incident dat te zien is als een *point of no return*. Zonder dit moment is er geen directe impuls voor het uitbreken van rellen.

De rellen

De Oldham Riots en de LA Riots hebben veel overeenkomsten. Alleen al in de opbouw van beide rellen zijn parallellen te trekken. In beide steden was sprake van systematische discriminatie en criminalisatie door politie en overheid van een groep jeugdige autochtone inwoners van de stad. Ongeacht of er gegronde redenen voor waren, de jeugd werd gezien als crimineel. Daarnaast was er sprake van economische achterstand. Er was geen tot weinig werk voor de zwarte bevolking in Los Angeles en de Aziatische bevolking in Oldham. Het werk wat er was, was vaak slecht betaald en werd verricht onder slechte arbeidsomstandigheden.

⁷⁴ S. Lieberson en A.R. Silverman, 'The Precipitants and Underlying Conditions of Race Riots', (1965), 895.

Vanuit de *framing analysis* die ik op beide rellen heb toegepast kan gesteld worden dat in beide gevallen twee werkelijkheden zijn ontstaan. Er zijn twee *frames* die heftig botsen op waardenniveau waardoor de aanhangers van deze frames tegenover elkaar komen te staan. Als er vervolgens door politiek en media op wordt gereageerd met 'partij' te kiezen, neemt het gevoel van frustratie en onrechtvaardigheid bij de andere partij toe.

Polarisatie maakt de gepolariseerde groepen hechter en brengt mensen dicht bij elkaar. Bij zowel de Los Angeles Riots als de Oldham Riots opende dit de mogelijkheid voor gangs om een belangrijke rol te gaan spelen. De gangs fungeerden als surrogaatfamilies voor jongeren. Er werd voor ze gezorgd en ze vonden er gelijkgestemden. Deze gangs hebben in beide rellen een hoofdrol gespeeld in het gevecht tegen de politie. Ze waren zeer goed voorbereid op eventuele strijd. Bij de uitbraak van de rellen hadden ze genoeg middelen voor handen om de strijd aan te gaan.

Een andere factor die voor een hechte gemeenschap zorgt is de huisvesting van de groepen. In beide steden is er sprake van segregatie op het gebied van huisvesting. De sociologie ziet dit als een van de meest invloedrijke factoren voor het uitbreken van rellen. Dit verklaart ook de locatie van rellen, omdat reischoppers eerder geneigd zijn te gaan rellen dicht bij huis. In beide steden vinden de rellen plaats in het hart van de Aziatische- en zwarte wijk.⁷⁵

Een andere interessante overeenkomst is dat beide rellen een *point of no return* kennen. Een incident wat uit de hand loopt (de trigger) en uiteindelijk de rellen in gang zet.

Een laatste, naar mijn mening zeer significante, overeenkomst waarvoor nog te weinig aandacht is in de sociologie, is de rol van de media bij het ontstaan en verloop van de rellen. Zoals ik al aangaf is de rol van de media significant in het polariseren en uiteindelijk doen escaleren van het conflict. Als men echt iets wil leren van de rellen, moet de rol van de media goed onderzocht worden. In de Oldham Riots is de berichtgeving in de media een van de factoren die de polarisatie binnen de samenleving verergerde. De berichtgeving was vaak onjuist en gekleurd en voedde de groeiende frustratie onder de Aziatische bevolking. Bij de Los Angeles Riots werd juist de ware situatie, het substantiële racisme van de politie, getoond door de media en was de

⁷⁵ A. Bergesen en M. Herman, 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', (1998), 40.

berichtgeving juist weinig tot niet gekleurd. De meningen zijn daarover verdeeld, maar in verhouding tot de Oldham Riots was het zeker minder heftig gekleurd. De rellen ontstonden echter wel naar aanleiding van de publicatie van de video van de arrestatie van Rodney King. De rol van de media bij rassenrellen mag dus zeker niet onderschat worden. Ze zijn in staat de rellen volledig te kleuren, los van de feitelijke juistheid van de berichtgeving, door hun grote bereik. Het is dus zeer interessant om de media goed in de gaten te houden. Zeker nu de hedendaagse media niet alleen een nog veel groter bereik hebben, maar ook door de toegenomen snelheid waarmee informatie zich verspreidt en de automatische selectie van informatieverspreiding naar voorkeuren van de gebruiker. Je krijgt dus alleen die informatie voorgeschoteld die bij jou voorkeuren past en dus jouw *frame* versterkt.

De voorwaarden

Aan de hand van de sociologie en de overeenkomsten tussen de rellen, kom ik op de volgende vier voorwaarden voor rassenrellen uit.

Allereerst moet er sprake zijn van contact met andere (etnische) groepen, om segregatie te kunnen ervaren, zoals Olzak dat omschrijft.⁷⁶ Een groep kan pas discriminatie ervaren als de andere groep zichtbaar is. Als dit niet het geval is, is er ook geen bewustzijn van de ongelijkheid. Dus hoewel segregatie het overheersende sentiment is, moet er ook sprake zijn van enige mate van desegregatie.

Ten tweede is het van belang dat de mechanismen die de sociale controle uitoefenen hun macht verliezen en/of hun werk niet voldoende doen, volgens de *breakdown* theorie van Useem.⁷⁷ Lieberman en Silverman onderschrijven dit door te stellen dat goed lokaal bestuur belangrijker is, dan factoren als inkomen en huisvesting. Daarbij heeft het gedrag en het beleid van de politie grote invloed op het al dan niet ontstaan van een rel. Het gedrag van de politie wordt ervaren als rechtstreekse afspiegeling van het beleid van de lokale overheid.⁷⁸ Op die manier is de kans groot dat een conflict ontstaat wanneer de politie niet in staat is, of geen ambitie heeft om alle burgers te beschermen. Dit werkt zoals ik eerder aangaf de polarisatie van *frames* in de

⁷⁶ S. Olzak et al., 'Poverty, Segregation, and Race Riots: 1960 to 1993, (1996), 590.

⁷⁷ B. Useem, 'Breakdown Theories of Collective Action', (1998), 215.

⁷⁸ S. Lieberman en A.R. Silverman, 'The Precipitants and Underlying Conditions of Race Riots', (1965), 896.

hand. Met als gevolg dat het conflict op scherp wordt gezet en beide *frames* zich voorbereiden op het ergste.

Een derde significantie voorwaarde is dat het problemen of frustraties dienen te betreffen die al langere tijd spelen. Frustraties die net de kop op steken zullen niet zo gauw leiden tot meerdaagse rellen. Het gaat hier dus over het gevoel van onrecht dat al langere tijd speelt.

Dit gevoel van onrecht bouwt op tot een punt wat mij tot de vierde voorwaarde brengt, een trigger. Om de frustratie volledig tot uiting te laten komen is een incident nodig waardoor de gediscrimineerde groep zodanig geprikkeld raakt, dat zij de keuze maakt om tot actie over te gaan.

Deze vier voorwaarden kunnen gezien worden als ingrediënten voor het ontstaan van rassenrellen. Het onderscheid tussen noodzakelijke en voldoende voorwaarden valt echter nog nader te bediscussiëren. Ik denk dat deze voorwaarden als geheel gezien kunnen worden als noodzakelijk voor het ontstaan van rellen, maar dat als deze voorwaarden afzonderlijk aangetroffen worden, de kans groot is dat er wel onenigheid ontstaat maar niet per se in de vorm van rellen. De vier geformuleerde voorwaarden zijn denk ik een goede basis om verder de discussiëren over eventuele direct noodzakelijke voorwaarden.

Daarnaast vind ik dat in de 21^e eeuw deze voorwaarden niet compleet kunnen zijn als er niet ook gekeken wordt naar de rol van de media. Hoewel de media in deze rellen van enorme invloed zijn geweest in het versterken van de heersende *frames*, is het op basis van sociologisch- noch geschiedkundig onderzoek mogelijk om te kunnen stellen dat de opstelling van de media een voorwaarde is voor het ontstaan van een rassenrel. Wel blijkt dat de media kracht tot polarisatie bezitten, die sterk van invloed is op het ontstaan van rassenrellen. In het heden is het nauwelijks voorstelbaar dat grootschalige geweldpleging plaats kan vinden in de vorm van rellen, zonder dat de (social) media daar aandacht aan schenken. Daarom is het wijs om de media als een soort voorwaarde in spe, nader te onderzoeken.

Conclusie

Aan de hand van de Los Angeles Riots en de Oldham Riots heb ik gepoogd een eerste schets te maken voor een set voorwaarden bij de ontwikkeling van een rassenrel. Eerst zijn beiden rellen onder de loep genomen en veel overeenkomsten aangetroffen op het gebied van aanloop, aanpak en gevolgen. Hierbij heeft het concept *Collective Action framing* ons in staat gesteld om bij beide rellen het gebruikte *frame* van de *identitygroups* in kaart te brengen. Hierdoor was het mogelijk om een helder beeld te krijgen van de aanleiding en legitimering van de rellen. Vervolgens heb ik een vergelijking gemaakt op basis van de reeds aanwezige sociologische theorieën met betrekking tot rassenrellen.

Hieruit komt naar voren dat er veel discussie bestaat over het ontstaan van rassenrellen. Er zijn verschillende sociologische stromingen. In de stroming die Morgan en Clark aanhangen wordt veel waarde gehecht aan sociale omstandigheden als woonruimte en werkgelegenheid. De stroming van Olzak hecht juist waarde aan het contact met de niet-gediscrimineerde partij. Useem, Lieberson en Silverman zoeken de verklaring weer in een andere hoek. Bij hen ligt de focus op de afbreuk van mechanismen van sociale controle, waarbij het gaat over de invloed van de regering en de politie op gebieden waar sprake is van raciale onrust.

Op basis van de sociologische theorieën en de bevindingen in de vergelijking van de twee rellen zijn er vier mogelijke voorwaarden geformuleerd, die kunnen dienen als een eerste aanzet voor verder onderzoek. Het zou in combinatie met de huidige spanningen in bijvoorbeeld de Verenigde Staten geen overbodige luxe zijn, om de eerste tekenen van rassenontevredenheid te kunnen detecteren.

De vier voorwaarden zijn als volgt. Allereerst is het nodig dat er contact is tussen de niet-gediscrimineerde partij en de gediscrimineerde partij. Anders weet men niet dat er gesegregeerd wordt en zal daar ook geen onvrede over ontstaan. Ten tweede is het van belang dat er sprake is van de afbreuk van mechanismen van sociale controle. Het vertrouwen in de politiek en de politie neemt af en de angst en frustratie neemt toe. Dit doet afbreuk aan de macht van de ordehoudende partij. De derde factor is de lange termijn. Rassenrellen ontstaan niet uit het niets. Hier gaat vaak een lange periode aan vooraf waarin er veel onvrede is en incidenten plaats vinden. De vierde en laatste factor is dat er een trigger nodig is om de rellen in werking te zetten. Er is een incident nodig dat als druppel die de emmer doet overlopen fungeert. Een factor die nu nog niet als

volwaardige voorwaarde gezien kan worden, maar wel de potentie heeft om dat in de toekomst te worden is de rol van de media. De media gaan naar mijn opvatting een steeds grotere rol spelen in de mogelijke ontwikkeling van rassenrellen in de 21^e eeuw. Het is aan te raden deze ontwikkeling scherp in de gaten te houden en nader te onderzoeken, om de media wellicht uiteindelijk als volwaardige voorwaarde toe te voegen.

De vier beschreven voorwaarden zijn allemaal te detecteren in de aanloop naar onrust. Het is dus van groot belang hierop vanuit de overheid te monitoren, zodat eventuele rellen voorkomen kunnen worden. Zeker in een land als de Verenigde Staten met een zeer lange rassengeschiedenis, zou het geen overbodige luxe zijn om een organisatie in te richten die deze vier voorwaarden observeert en waarborgt. Wanneer hiervan sprake is zouden we wellicht voorzichtig mogen nadenken over een samenleving waarin rassenrellen niet meer voorkomen. Dat wil overigens niet zeggen dat racisme hiermee wordt opgelost. Dat is vrees ik een zwaarder gevecht, wat nog lang gestreden moet worden.

Literatuurlijst

Primair:

1. C. Katz, N. Smith, en M. Davis, 'L.A. Intifada: Interview with Mike Davis', *Social Text*, no. 33, (Duke university, 1992), 20.
2. Documentaire Mark Ford, *Uprising: Hip-hop and the L.A. Riots* (VH1), 2012.
3. Gray, M., *TIME magazine*, 'The LA Riots: 15 Years After Rodney King', versie: onbekend, geraadpleegd: 21 december 2016.
4. CNN Library, 'Los Angeles Riots Fast Facts, versie: 8 april 2016, geraadpleegd: 21 december 2016.
5. Ritchie, D. et al., *Panel report, Oldham Independent Review*, (2001).
6. Documentaire James Brown, Bravo, *Oldham 2001*.
7. BBC news, *Oldham riot lessons not implemented across country, says expert*, Versie 26 mei 2016, geraadpleegd 8 januari 2017, (Manchester).

Secundair:

1. Benford, R.D., en Snow, D.A., Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment, *Annual review of Sociology* 26.
2. Bergesen, A., en Herman, M., 'Immigration, Race, and Riot: The 1992 Los Angeles Uprising', *American Sociological Review*, vol. 63, no. 1, (1998).
3. Botting, J., *Bullets, bombs and fast talk: Twenty-five years of FBI war stories*, (Washington, 2008).
4. Bogus, C., 'Race, Riots and Guns', *Southern California law review*, (1993).
5. Amin, A., 'Unruly strangers? The 2001 Urban Riots in Britain', *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 27.2, (2003).
6. Alexander, C., 'Imagining the Asian gang, ethnicity, masculinity, and youth after 'the riots'', *Critical Social Policy Ltd*, (Londen 2004).
7. Kundnani, A., From Oldham to Bradford: the Violence of the Violated, *Institute of Race Relations*, 1 oktober 2001. <http://www.irr.org.uk/news/from-oldham-to-bradford-the-violence-of-the-violated/>.

8. P. Stokes, 'White extremists blamed for race riots', *The Telegraph*, versie: 29 mei 2001, geraadpleegd: 5 januari 2017.
9. Olzak, S., Shanahan, S., en McEneaney, E.H., 'Poverty, Segregation, and Race Riots: 1960 to 1993', *American Sociological Review*, Vol. 61, No. 4, (1996).
10. Morgan, W.R., en Clark, T.N., 'The Causes of Racial Disorders: A Grievance-Level Explanation', *American Sociological Review*, Vol. 38, No. 5, (1973).
11. Useem, B., 'Breakdown Theories of Collective Action', *Annual Review of Sociology*, Vol. 24, (1998).
12. Tilly, C., 'Models and Realities of Populair Collective Action', *Social Research*, Vol. 52, No. 4, (1985).
13. S. Lieberman en A.R. Silverman, 'The Precipitants and Underlying Conditions of Race Riots', *American Sociological Review*, Vol. 30, No. 6, (1965), 887.